

Oponentský posudek k diplomové práci Kláry Slepčikové

Nutriční labyrint – institucionální, expertní a laické cesty (FHS UK, 2023)

Diplomovaná práce Kláry Slepčikové analyzující spletnost norem jídla a stravování v několika českých školách se čte s chutí. Tedy přesněji, čte se za zvuků škrabky obratně oddělující slupky brambor i škrundajících žaludků, vůní naservírované čočky s vejci, obrazů okouzlených dětí postávajících před blikajícím automatem na svačinu i etnografky laskavě si přisedající k obědvajícím dětem, protože se jedná o práci etnograficky plnotučnou a výborně zvládnutou.

Cílem autorky je poodhrnout „oponu školní jídelny“ (s. 7) a zjistit, obrazně řečeno, co vše se musí stát a co se podílí na tom, abyste se mohli doma zeptat svých potomků: *Co jste měli dnes dobrého na oběd?* Díky svému intenzivnímu etnografickému výzkumu nachází autorka za oponou jídelny „labyrint“ aktérů (lidí, věcí, technologií) a praxí (vaření, jezení, počítání, placení, vzdělávání, hodnocení), které v konkrétních místech a za konkrétních okolností usilují o to, aby se k dětem dostalo dobré jídlo. Jak autorka argumentuje, tato pozitivní normativita však není jasně daná a všude stejná. Aby tuto komplexnost a heterogenitu dobrého/správného/zdravého jídla mohla analyticky uchopit, vybavuje se senzitivitou ANT a především analýzami jídla od Annemarie Mol a jejím konceptem ontonorem. Nicméně, v tomto uchopení (respektive v důslednosti tohoto uchopení) vidím určité úskalí práce.

Autorka přesvědčivě vysvětluje, že Mol využívá ontonormy jako metodologický nástroj pro analyzování konkrétních dietologických a stravovacích technik, ve kterých dochází k uskutečňování jídel a těl, která jdou ruku v ruce s ustanovováním jejich ideální podoby (čím by měly být), jejich kladů a záporů. Nicméně, v některých pasážích práce se zdá, že ontonormy považuje za něco existujícího *tam venku*, co je uchopitelné empirickým výzkumem. Mluví-li například o případě „Fialové jídelny“, která dostala výtku od České školní inspekce, protože nenaplnovala předepsanou normu spotřeby cukru u připravovaných pokrmů, poukazuje na „střet několika ontonorem“, konkrétně „normy spotřebního koše“ (vyhláška o školním stravování), „disciplíny ve vztahu ke státní správě a legislativě“ a „přesvědčení, že cukr není žádoucím pro děti“ (mají ho dostatek během dne) (s. 32). Domnívám se, že napětí mezi metodologickou a empirickou povahou ontonorem, by si v práci zasloužilo větší vyjasnění.

Autorka též uvádí, že ontonormy mají „fluidní podstatu“ (s. 8), čímž odkazuje na důraz, který Mol klade na stávání se jídel, těl a jejich kladů a záporů jako efektu konkrétních inter- a infra-akcí (slovy autorky „sítí aktérství“). V tomto ohledu se tak zdá být problematická metafora labyrintu „tvořeného různými ontonormami dobrého jídla“ (s. 28), která spíše než fluidnost evokuje neměnnou vnější strukturu. Ať už se jedná například o dětský hlavolam *bludiště s kuličkou* nebo mýtický labyrint, do kterého sestupuje Théseus, zdá se totiž, že tyto složité struktury nemění charakter či podstatu entity, která jimi bloudí (kovová kulička zůstává kovovou kuličkou, Théseus zůstává hrdinou, kterým byl i před zabitím Minotaura).

Konečně, ontonormy směřují pozornost k normativitě jako předmětu výzkumného zájmu, nikoli k použití předem daných a nereflektovaných normativních stanovisek. I když autorka tento metodologický důraz ve své práci demonstruje tím, jak různé klady a zápory školního stravování souvisí s každodenními činnostmi v jídelnách, jako čtenář se nemohu ubránit dojmu, že od prvních stánek práce *straní* Montessori projektu, který „poskytuje alternativu klasického školního stravování, která se ukazuje jako efektivní a oceňovaná samotnými strávníky“ (s. 23). Netvrdím, že stranit by se nemělo, naopak, spíš poukazuji na to, že reflexe autorčiných osobních preferencí i ontologických politik by mohla být robustnější.

Z formálního hlediska je práce pečlivě zpracovaná. Obsahuje všechny náležitosti kladené na tento typ kvalifikační práce včetně přehledné strukturace textu a jednotného citačního úzu a bibliografie.

S ohledem na výše uvedené, diplomovou práci Kláry Slepíčkové považuji za velice zdařilou a výzkum, ze kterého čerpá, za vynikající. Věřím, že na půdorysu práce a výzkumu vznikne několik odborných článků, které mohou mít ambici přispět k antropologické debatě o stravě, tělesnosti a normativitě.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako výbornou (1).

V Praze 22. 9. 2023

Jaroslav Klepal